A woman with dark hair pulled back, wearing glasses and a bright yellow safety vest over a dark blue t-shirt. She is smiling warmly at the camera. The background is a soft-focus outdoor setting with green foliage. A red rounded rectangle is overlaid on the bottom right of the image, containing text.

Tuhi galue mo na tino hakili galuega

Auala fakatino ma ni gāoioiga
ke toe maua ai hau galuega

Talofa ni ma fakamalō atu te 'Tuhi galue mo na tino hakili galuega'.

Kua kitea te tokalahi o tagata kua hē iei ni a latou galuega talu ai te famai pipihi ko te COVID-19. Ko he taimi o ni hūiga ma te he mautonu.

Ko ni lagona mahani te fītā ma te popole.

Ko ki matou e i kinei ke fehoahoani atu, fakatahi ai ma ni fautuaga talafeagai ma ni faiga ke feahoahoani atu ke fuafua ai e koe pe ko ni a ni iētahi lahaga ka hohoko mai e mafai ke fai, ma reheha ona ke faia pe maua e koe.

E i loto ai foki pe ni a na hikili pe ko na mafai iēia e kikila ki ei na pule faigaluega, ma tuku atu ni fakamatalaga ki te tuhiga o he CV, te faiga o na tuhi apalai ki ni galuega ma na fakafehili (interview).

He waka eke noa

Ko tātou e kaufakatahi uma lele

Ko te Komihī o na Ākoakoga Maua-luga Te Amorangī Mātauranga Matua

E tuku atu e ki matou ni faiga ma ni fakamatalaga ke fehoahoani ai ki na tino uma e tuha lava pe fia tauhaga te matua, ke fai ai ni a latou fuafuaga ki ni a latou galuega ma na ākoakoga i o latou olaga katoa.

E fakatupe ma lagolago e ki mātou na tautūaga fakatatau ki na matātā kehekehe (careers) ma na āoga maua-luga, ke fakamautinoa ai ko na tino Niu-hila e lava tāpena i te iloa ma na hikili mo he lumanaki manuia.

Fakahinoga o na itulau

Ko ki matou e i kinei ke feahoahoani atu

E 8 ia hitepu ke fehoahoani atu	4
Kikila lelei te ola malōlō lelei o to mafaufau	5
Peleni hakili galuega	6
Fai he peleni fakagāoioi ke hakili ai he galuega	8

1. Ke kē iloagia koe 10

Fakatomuaga	11
Iloa o hikili	11
Ko na hikili ma na uiga e 10 e pito hili manakomia e na pule galuega	12
Ko ō hikili ma ō uiga e 5 pito hili te lelei	14
Fakatakitakiga o au mea na pāhi pe ni togi	15
Ko na talitonuga tāua o koe	16

2. Hakilikiliga o ni avanoa 18

Fakatomuaga	19
E hakili ki fea ni galuega	20
Ke lelei tau fakafehokotakiga	21
E fai vehea na fehokotaga	22
Hāoni ke talanoa hakili malamalama ki na galuega	23
Talohaga ke fai ni fakafehili agai ki ni galuega	24
Ko ni fehili mo na fakafehili ke maua ai ni fakamatalaga	25
Kaumai o hikili ke fakaaogā ki he matātā fōu	26
Fakalelei ō hikili pe toe kolēni mo he galuega fōu	27

3. Filifili ma fai 28

Fakatomuaga	29
Fakafetaui o hikili ki na galuega e fakahalalau	30
E apalai vehea	32
Fautuaga kafai e fai he faila hakili galuega	33
Ni mea tāua o te CV	34
Filifiliga o ni tino laufali	35
Tuhi pe toe hiaki he CV	36
Tau tuhi apalai	38
Ko na itūkaiga fakafehili (interview)	40
Hauniuni ki he fakafehili	41
Te taimi o na fakafehili	43
Fakafehili e fakatāua ai na uiga-fakaali – ko he metotia e fakaaogā ai na mataituhi STAR	44
Fehili fakatatau ki na uiga fakaali e fakaaogā ai te STAR	45
Ni fehili fakatatau ki na uiga-e hē-kitea	46
Mo ni iētahi fakamatalaga	47

E 8 ia hitepu ke fehoahoani atu

E ōno faigatā lele kafai kua hē iei hau galuega. Kafai e fai ni au gāoioiga e mafai ke fehoahoani atu ke kē lagona ai e kē mafaia, e fakataigole ai foki to lagona fitā.

Ko na hitepu e 8 iēnei e fehoahoani atu ke maua e koe te mea tenei:

1. Hakili fehoahoani kafai e manakomia e koe

Ko ni lagona mahani te fitā ma te popole kafai kua hē iei hau galuega. Talanoa ki na kāiga ma na uō pe hakili fautuaga mai na fakalāpotopotoga iēnei:

- depression.org.nz (fakafitāuli tau te mafaufau)
- mentalhealth.org.nz (ola lelei o te mafaufau)
- youthline.co.nz (tupulaga talavou)

2. Vave fakatotoka au mea tau tupe

Kikila pe ko ni fehoahoaniga vehea te maua mai i te Matāeke o Galuega ma Tupemaua (Work and Income) workandincome.govt.nz | 0800 559 009. Talanoa vave ki tau fale teu tupe kafai e iei ni au kaitalafu e totogi ka ke fai agai ki ei au fuafuaga. Hiaki ifo na fautuaga fakatata ki te fakahoahoaga o na tupe maua i na galuega kafai koe na fakamalōlō, e maua i te sorted.org.nz | 0800 345 123

3. Ke ke iloa ia koe

Mafaufau pe ko he ā tā koe ka fai – hove ko koe e fia hakili hau galuega veia ko tau galuega muamua, pe fai hau galuega fōu, hui te itūkāigā galuega mahani, toe kolēni, fakalelei na hikili pe hakili he galuega fou. Fakavahega ma mafaufau ki ō hikili vena ni fakamanuia pe ni pepa pāhi, ni togi, kae pe ni a foki o latou āogā ki na galuega e fakahalalau i te taimi tenei.

4. Hakilikili ni avanoa ma fakatakitaki oi fakafehōkotaki ni tino pe ni fakalāpotopotoga valevale (networking)

Hukehuke pe ni galuega vehea te fofou lahi ki ei na fale faigaluega i te taimi nei kae pe i ei ni ō hikili e fetau ki ni galuega. Mafaufau pe toe kolēni pe fano toe āoga mo he galuega fōu. Hakili pe fai vehea na fehokotakiga. Fakafehokotaki na pule galuega ma ni tino e i loto o ni vaega pe ni kulupu talanoa fakatahi ma koe.

5. Fai hō lipoti (CV) ke fakamaumau ai na fakamatalaga o au ākoakoga ma au galuega nae fai ma hō faila (profile) ke fakamatala ai koe i na kupega initaneti hakili galuega

Ako ke kē iloa oi fai ma toe fakaopopo ki to CV ke fetau ki na fakamatalaga ko te galuega e apalai koe ki ei. Fakafehōkotaki foki na kamupani fakapitoa e hakilia ni tino faigaluega. Fai hō faila (profile) ke fakamatala ai koe ki na kupega initaneti hakili galuega veia ko te LinkedIn.

6. Fai fakalelei na fakamatalaga pe ni ata i ō faila i na kupega talanoa (social media) i te neti

E fakaāoga e na pule faigaluega te neti ke hakili ai ni tino faigaluega, fai lā ke lelei na fakamatalaga a koe i na kupega talanoa.

7. Apalai ki ni galuega pe ni ākoakoga

Pe manatu koe ke apalai ke faigaluega i he taimi pukupuku ke maua hau heleni, pe fano toe fai hau kōhi ke fakaopopo ki ō hikili pe hui foki na galuega e fiafia koe ke fai.

8. Fakatakitaki na fakafehili (interview)

Ako ni hikili fakafehili fōu ma fakatakitaki oi fai ni fakafehili. Tapena ni ō lakei lelei e talafeagai ma na fakafehili.

Kikila lelei te ola malōlō lelei o to mafaufau

Ko te famai pēhi COVID-19 kua lahi lele ai na huiga ki te tatou lalolagi ma o tatou olaga, na galuega ma na takaloga.

Kafai koe e popole ma matakū, e hē na ko koe oioti. I na taimi hē mautonu iēnei, e mahani lava oi iei ni lagona popole ki o tatou ola malōlō, na galuega, kaiga ma a tatou pele, kae pe ni a foki ni mea ka tutupu mai. E tāua lahi lele ke fai hau mea kafai koe e fakanoanoa pe fitā to mafaufau. E lahi lele na feahoahoaniga e i ei kafai e manakomia e koe.

E fia talanoa koe?

Ko te numela 1737 e hē totōgia mo tagata Niuhila e iei ni o lagona hē mautonu, fānoanoa, popole, ve e fitā pe fia talanoa lava ki he tino. **E mafai e koe oi telefoni pe lafo hau fekau e hē totōgia e avanoa foki i taimi uma – 24/7.**

Ko ni kupega aogā ma ni numela telefoni

- Unite against COVID-19: covid19.govt.nz | 0800 779 997
- Ministry of Health: health.govt.nz | 0800 855 066
- Mental Health Foundation of NZ: mentalhealth.org.nz | 0800 543 354
- Depression: depression.org.nz | 0800 111 757
- Anxiety NZ Trust: anxiety.org.nz | 0800 269 4389
- All Right?: allright.org.nz
- Youthline: youthline.co.nz | 0800 376 633

Ni polokalame mo te ola lelei (Wellbeing apps) ma ni fehoahoaniga e maua e taku ko te e-therapy e fakaaogā ai te neti

- Beating the Blues: beatingtheblues.co.nz
- Clearhead: clearhead.org.nz
- Just a Thought: justathought.co.nz
- Melon Health: melonhealth.com
- Mentemia: mentemia.com
- My Journal: myjournal.depression.org.nz

Peleni hakili galuega

E manuia au hakilikiligā galuega kafai e iei hau peleni ke faitaki ai ni fakatinoga kehekehe ma fau ai hau matātā (brand) e fetau ma koe.

Ko ni vaega iēnei ke fai e koe ke hakili ai hau galuega.

Tau matātā fakapitoa

- Ko te uiga o tau matātā fakapitoa tenei, e fakailoa atu ai ki na pule galuega o hikili, na poto-mahani, ma na mea e kē mafaia oi fai.
- Ke iloa ma malamalama koe ki te aogā o na hikili pe ko na poto iēnei i te hakilikiliga o ni galuega i te taimi tenei.

Hakilikiliga o ni avanoa

- Hiaki na nuhipepa, na kupega e fakahalalau ai na galuega, te kupega tenei careers.govt.nz pe ko ni galuega vehea te lahi fakahalalau.
- Hakilikili ni iētahi galuega e fia fai e koe ma ni avanoa e akoako ai ni hikili fōu.
- Hakili ni avanoa faigaluega e fetau ki na galuega ma na poto-mahani o koe.
- Hakilikili ki na tino e mahani ma na fakalāpotopotoga e hokotaga koe ki ei.

Fakaaogāga o te neti

- Haini ki loto o na kupega hakili galuega i te neti.
- Fai hō faila i te kupega hokotaga e takua ko te LinkedIn.
- Fai hō CV ke fetau ki na galuega e apalai koe ki ei, i te neti.
- Fakatumu fakalelei na tuhi apalai i luga o te neti.

Tāpenapena ki tō tino

- Fakamakeke oi tāpenapena lelei ma fai ke lelei o tēuga.
- Talanoa ma tautala manino i te taimi e fai ai na fakafehili.
- Fano oi auai i na fakafehili iēia e hauniuni ma fai fakalelei.

Hakiliga o he galuega

Ko he fakatakitakiga o he peleni hakili galuega kua fakatino

Feiloaki kiā Aleki Vaina

Tau matātā fakapitoa

- Poto mahani i te pule fakahoa o he falekaiga i he 15 tauhaga.
- Hikili fakapitoa ki na mea tau pulepulega, taukikilaga o na koloa, tunuga o na meakai, tapenapena, fakatau koloa, teugā tupe, faiga o na tupe, kikilaga o na koloa, kikilaga o te holoholo lelei o na galuega, fakafehāgaki ma tagata, fuafuaga, taukikilaga o na koloa fekavefaki.
- Talafeagai na hikili ke fehoahoani ke fēke ma fakamakeke na tino, pulepulega, fehoahoani ki na mea e popole ai te mafaufau, fakavāhegaga o ni fakafitāuli, peleni fakapitoa ke fakataunuku ai na galuega, lelei te kikila ki na fakamatalaga.

Hakilikiliga o ni avanoa

- Kua kamata hakili ki ni avanoa i na kupega a te Seek, Trade Me ma te careers.govt.nz.
- Fakafetaui na kupu tāua e fakahalalau i na galuega ki na hikili – e hē popole kafai e hē 100% fetau na hikili.
- Lehitala ki he kamupani hakili tino faigaluega, fano ki na fakatalanoaga ma na fetufaākiga agai ki na mea tau hakiligā galuega.

Fakaaogāga o te neti

- Na fano hiaki pe i ei ia i te kupega a te Google ma fai ni huiga tataui ki ana faila i te neti.
- Kua fakafetaui tona CV ma na tuhi apalai ki na galuega e apalai ki ei.
- E ia iloa oi fakatumu he tuhi apalai ma fōki ki ana uō ke hiaki.
- E ia iloa oi fai he tuhi apalai ke lafo i he imeli.
- Kua iei ana faila i te neti ke hakili galuega ai kua i luga o na kupega a na galuega tau falekaiga vena ma te faila i te kupega a te LinkedIn.

Tapenapena ki tō tino

- Na hukehuke pe iei ni fehoahoaniga ma te Matāeke o Galuega ma Tupe maua, e fehoahoani mo ni fakatupega ki ni lākei ke fano ai ki na fakafehili hakili galuega.
- E iei na lākei mamā mo na fakafehili hakili galuega.
- E iloa oi fuafua ma fakatino he taimi ke fai ai ni fakafehili kae fai fakatalanoaga.
- E malamalama i na itūkaigā fehili e fakafehili ai – na faitau ki na fakamatalaga i te kupega a te careers.govt.nz.
- Hiaki na tuhituhiga i te kupega a te careers.govt.nz agai ki ni galuega i na kogāfenua e hē tokalahi ai ni tino e nonofo ai.
- Na lafo te imeli fakafetai i te umaga o he fakafehili hakili galuega.
- E makeke oi lafo ana tuhi apalai – e hē fokotahi i he taimi.
- E hē loto vaivai kafai e hē maua te galuega pe kafai foki e hē logo maia – e fakamakeke pea.

Fai he peleni fakagāoioi ke hakili ai he galuega

Fakamatea ni gaoioiga fakapitoa e faigofie ke fakataunuku

Ko ni ā?	E vehea?	Fakagata afea?
Na gāoioiga mo he taimi pukupuku		
Lea ki he fehoahoani ma ni fautuaga kafai e manakomia.	<ul style="list-style-type: none">Fakafehokotaki na kaiga ma na uō mo he fehoahoani.Manatua e iei na feahoahoaniga ki na mea tau tupe kafai e manakomia.Ke lava tō taimi e mafau ai koe ki au filifiliga.	Aho
Fai he CV ma he faila (profile) fakapatino lava.	<ul style="list-style-type: none">Fakaaogā na fakamatalaga i loto o te tuhi galue tenei ma te kupega a te careers.govt.nz ke fai ai he CV ma fai ai he faila ki te kupega a te LinkedIn.Lea ki ni manatu pe ni lagona mai na pule faigaluega nei pe ko na pule galuega i nagaluega muamua, mai na kamupani fakapitoa e hakilia ni tino faigaluega, pe ko te tino e fehoahoani atu ke hakiligia hau galuega.	Aho
Fano kau ki ni fakalāpotopotoga tau galuega ke hokotaga koe ki ei.	<ul style="list-style-type: none">Kikila ki ni fakalāpotopotoga tau galuega ke hokotaga koe ki ei pe ni kalapu talanoa.Fakafehokotaki na tino hakili tino faigaluega i te kogāfenua e nofo ai koe.	Aho
Hakili he galuega mo he taimi pukupuku ke totogi ai na pili.	<ul style="list-style-type: none">Fakaaogā na hokotaga.Apalai ki na galuega e fakahalalau i te neti.	Aho
Hiaki aku faila ei luga te neti.	<ul style="list-style-type: none">Google to igoa.Tago oi fakamatea au faila i na kupega iēnei (Facebook ma te Instagram) ke mafai e koe tautahi lava ke fai ni huiga ki ei.	Aho
Hākilikiliga o ni avanoa.	<ul style="list-style-type: none">Mafau pe toe fai ni koloni pe tau ako he galuega fōu.Hākilikili ni kōhi i te matātā e galue ai koe ke maua ni hikili fōu kae ke maua ni tahi tuhi pāhi.Hiaki pe mafai koe ke fai he kōhi kae hē totōgia vena na fakatupega e maua ke fai ai na koloni fakapitoa ma na galuega fakatakitaki (apprenticeship).	Aho
Na gāoioiga mo he taimi feoloolo (hē leva)		
Apalai pea ki ni galuega.	<ul style="list-style-type: none">Fakafōu tō CV.Fakaaogā na hokotaga ma na faila i te kupega LinkedIn.Apalai ki na galuega e fakahalalau i te neti.	Aho
Na gāoioiga fakatatau ki he taimi mataloa		
Hakili he galuega tumau	<ul style="list-style-type: none">Toe fakamanatu na hikili kua leva pe toe akoHiaki ifo te business.govt.nz ni fautuaga agai ki te kamataga o he pihinihi.Hiaki te sorted.org.nz mo ni fehoahoaniga ki te fakahoahoaga o na tupe.Fakatumau na hokotaga ma na tahi tino.	Aho
Nei, taeao ma te lumanaki		
Ko te lumanaki		

Toe kamata faigaluega kafai e fakataunuku na gāioioiga i tau peleni

Ko ni ā?

E vehea?

Fakagata afea?

Na gāioioiga mo he taimi pukupuku

Nei

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Na gāioioiga mo he taimi feoloolo (hē leva)

**Nei, taeao
ma te lumanaki**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Na gāioioiga fakatatau ki he taimi mataloa

Ko te lumanaki

.....
.....
.....
.....
.....

1

Ke kē iloagia koe

Fakatomuaga

Ko te vaega tenei e mafai ai e koe ke hukehuke pe ko ai koe pe ko ni ā foki te mafai e koe tautua ai ki ni pulegaluega pe ni fale faigaluega.

E malamalama ai koe ki ō hikili, na fakamanuiaga na ke maua ma na mea tāua e kē mafaia oi fakatino.

Iloa o hikili

Ko na hikili e maua mai i na galuega ma na mea e tutupu i tō olaga. Ko ō hikili valevale e fau ai tau matātā fakapitoa.

Kafai e hui tau galuega, e tāua lele ke malamalama koe i ō hikili kae ke mafai ai ke fakaaogā i he galuega fōu.

Ko na hikili e fofou ki ei na pule galuega:

1. **Hikili fakapitoa** – hikili fakapitoa ki he galuega veia ko na tauhi tauale, fauga o na polokalame komipiuta pe ko na laihene ke kavekave ai na tavale lalahi, ko na hikili ia e hakili i te taimi nei.
2. **Uiga ke faigofie ai oi fakafaigaluega** – na hikili iēia e mafai ke kave e koe ki ho he galuega veia ko te fofōgja o ni fakafitāuli, pulepulega ma fakafehāgaki ma tagata.

Ahiahi te
careers.govt.nz

Ko na hikili ma na uiga e 10 e pito hili manakomia e na pule galuega

Kikila ki na fakamatalaga i lalo oi hiaki ki ei ō hikili fakapitoa ma ō uiga. E mafai e koe oi fakaaogā ni fakatakitakiga mai te galuega pe ko he koga i fafo o te galuega.

Fakatakitakiga pe na fakaaogā anafea e au te hikili tenei

1. Ko te tulaga i te faiga o na galuega

- E fakamoemoegia
- E fai to tiute ke mātau tau tautua ma te fakatinoga o au galuega
- Fakamakeke ke lelei te fakatinoga o na galuega
- Ke maua he tulaga lelei kātoatoa o te fakatinoga o na tautūaga

.....

.....

.....

2. Hikili i te gagana tautala

- E manino na fakamatalaga ma fakaaloalo ki na tino i hō he kogāmea pe ko he aganuku kehe foki
- Fakahoa manatu lelei ma talia ni manatu e kavatu
- Auai ki na talanoaga ma fai manatu lelei
- Fakamatala na manatu

.....

.....

.....

3. Malohi ma loto fiafia

- Fakaali ni uiga fia faigaluega mo te fakalāpotopotoga ma ana tautuaga
- Malamalama ki na matāeke
- Fakatino ko koe e fofou ke tuku atu te 100% ki te galuega

.....

.....

.....

4. Iloa faka te mafaufau ke hukehuke ma fakafehili auiliili

- Fakaputu ma hukehuke na fakamatalaga mai ni vaega valevale
- Mātau na faiga ma te fakahologa o na mea ke malamalama ai i te katoaga o na mea e tutupu
- Ke mafai ke malamalama ki ni manatu mo te tulaga o te lelei ma na aitia e tutupu mai i ni lagona

.....

.....

.....

5. Fōfō fakafitauli

- Fakaaogā te mafaufau – na mea e fetau ma talafeagai – ke fakataunuku ai ni fakaikuga
- Hukehuke manino ni mea mōni ma fai ni fehili e talafeagai ke fōfō ai he fakafitāuli
- Fai ni fakaikuga e talafeagai mai i na fakamatalaga e maua

.....

.....

.....

6. Gālulue fakatahi

- Talatalanoa ma peleni fakatahi ke fakauma na galuega faka kulupu
- Galulue mo he fakaikuga ke fehoahoani mai ki ei na tahi tino faigaluega
- Fakahoa te iloa ma na mea e mafai ke fai, ma na tahi tino

.....

.....

.....

7. Hikili tau ki na uiga faka-te tagata

- E mafai ke faigaluega ma ni tino kehekehe veia ko na aganuku, fafine/tamāloa ma hō he tino e tuha lava pe fia tauhaga te mātutua
- Amanakia e kehekehe ma faigatā na fakalogoga ma na manatu o tagata ma fai ni tali e fakaaloalo ma talafeagai
- Malamalama na uiga e hē faka lēoa i ho he mea
- E mafai ke fofōgia fakalelei ni fakafitauli

.....

.....

.....

.....

8. Hikili tuhituhi

- Hako te hipelaga o na kupu, kupu hohoko ma te kalama
- E mafai ke hiaki ma fakahako au tuhituhiga
- Talafeagai te leo ma te tukuatuga o te itūkāiga tuhituhiga, e fua lava ki na tino e fakatatau ki ei te fekau pe ko na fakamatalaga

.....

.....

.....

9. Fakatinoga o au galuega

- Fakatino au galuega ma lea kafai e manakomia he fehoahoani
- Fakamakeke hakilikili ni avanoa ke haga akoako ai pea
- Fakalototele ke tali ki na lukitau
- Kikila lelei ke pāleni lelei te olaga tautua ma te olaga kaiga

.....

.....

.....

.....

10. Fakaaogā te mafaufau ma galue malohi

- Fai ni mea lelei ke fehoahoani ki iētahi tino tau galuega, e aofia ai ni galuega e he tuhi i loto o na fakamatalaga o na tiute o koe i tau galuega
- Fakaaogā te mafaufau – fai ni faiga kae heki fakatonua, kae na fakataunuku ai ni mea nae manakomia ke fakatino
- Ke mau aitia – fakaaogā na itūkāiga taleni atiake ke fai ai ni tonu
- Kamata na huiga ma fakaopoopo na uiga lelei e opotia ai ni manatu fōu

.....

.....

.....

.....

Ko ō hikili ma ō uiga e 5 pito hili te lelei

Talanoa ki na kaiga ma na uō ke fehoahoani atu ke mātau o hikili ma na uiga pito hili te lelei e 5.

1

2

3

4

5

Fakatakitakiga o au mea na pāhi pe ni togi

Ko na tuhi pāhi ma na fakamanūiaga e iloa ai e na pule galuega o hikili ma to fakamaoni ki na galuega.

E tatau ke:

- fakapatino
- fetau ki te galuega e apalai koe ki ei
- he fakatakitakiga i he mea heki leva te tutupu.

Fai ni mau ke fakamautinoa ai na tutupu mōni te fakatakitakiga.

Fakatakitakiga:

- Tino gālue lelei o te mahina
- mau tau 98% o ni tino e fafia lele ki tau tautua i te tauhaga katoa o te 2019.

Ko he a te togi na maua aihea foki te tāua ai? Ko he ā te mafuāga mōni o te fakamanuiaga? Taumafai oi fai te mea tenei ki na hikili ma na uiga (e 5 e pito hili te lelei).

Ni mea na pāhi, na fakamanuiaga, pe ni togi

.....

.....

.....

.....

Aihea te tāua ai ma aihea foki te na fāfia ai koe i te fakamanuiaga tenei?

.....

.....

.....

.....

Ko ni hikili vehea to koe na fakaaogā?

Ko na talitonuga tāua o koe

Ko na uiga tāua o koe ko ni uiga e patino lava ki a te koe e tuku atu ki te pule galuega, e kehe mai ai koe ma na tahi tino.

Ko na mea iēnei e aofia ai:

1. Ko na hikili ō koe, pe ni fakamanuiaga, pe ni mea lelei na fai e koe, ma au taleni. Ko ni a na mea e faigofie lele ke fai e koe, f.t. tautala i mua o ni tino e tokalahi, fai na mea aogā, fakalogo lelei ma talanoa ki na tino?
2. Ko ni a na mea e kikila ma fofou ki ei na pule galuega – na hikili e patino kini galuega, na uiga tāua, lelei te galue fakatahi ma hō ni tino.
3. E vehea oi fai hō hao – ko ni a na mea e filigā koe ki ei ke fai? Ko ni a ni mea lelei e tautua ai koe kui atu i te galuega e fofou koe ki ei pe ko te fakalāpotopotoga? Ko ni a na mea e fehoahoani ke fēke ma fakamakeke atu ki a te koe?

Fakatakitākiga

Fakatakitākiga o na uiga tāua o Aleki, e atafia i ona hikili ma tona poto mahani.

1

Ko ni a na mea e lelei ai au

- Talanoa ma fakalogo lelei ki na tino
- E totoka kafai e pihi ma na tulaga fakapopolegia
- Lelei te fakafanoga o te taimi
- Fakaleleiga o ni fakafitāuli

2

Ko na mea e fofou ma kikila ki ei te pule galuega

- Lelei te kaumaiga o na fekau ma fakafehāgaki ma tagata
- Mātau na fakafitāuli/fakalavelave e ōno tutupu ma fofō fakavave i ni faiga e talafeagai
- Poto mahani i te kikilāga o he falekaiga
- Lelei te galue fakatahi ma na tahi tino

3

E vehea hoku hao

- Lelei te fēke ma fakamakeke ki te kaufaigaluega i te umukuka ke fakavave te faiga o te galuega
- E mafai ke fofō ni mea e lahi i he taimi pukupuku
- Atiake te va fealoaki ke lelei ai te hokotaga ma te kaufaigaluega vena ma na tino e omamai ki te falekaiga
- Tauivi ke lelei na galuega ma na meakai kae ke fiafia ai na tino

I te pito i lalo, tuhi o uiga tāua e patino lava ki a te koe.

1 Ko ni a na mea e lelei ai au	2 Ko na mea e fofou ma kikila ki ei te pule galuega	3 E vehea hoku hao
--	---	------------------------------

Ko tau fakakupuga e fetau lelei ki o uiga tāua

Te na la kua ke kitea na mea e mafai e koe ke fai, fakatakitaki oi tuhi hau fakakupuga pukupuku ke fakamatala ai o uiga tāua.

Fakatakitākiga

Kikila totoka ma fakatāua te tino na hau kai, ma i ei te mafai ke fēke ai te kaufaigaluega ke tunu ma tapena ni meakai pito hili te lelei. Fiafia lele ke fakamakeke ma fakamalohi te kaufaigaluega, fofō na fakafitāuli, ma tāpena ni meakai pito hili te lelei. Ko toku fakamoemoe ma te mea e tauivi au ki ei, ko na tino e omamai kakai e lagona te fiafia ma fakamaliegia.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

Hakilikiliga o ni avanoa

Fakatomuaga

Ko te vaega o te tuhi ka hohoko e kikila ki na:

- auala ke hakili ai ni galuega
- fehokotaga ma tūfehilihili ke maua he avanoa ke hokotaga ai ma ni pule galuega
- mafaufau ma hukehuke ki ni tahi galuega ke fai
- koleniga, kōhi ma toe ako ni hikili fōu.

Fakatakitakiga o ni avanoa galuega Fehoahoani tauhi tauale (Health Care Assistant) e maua i te kupega a te careers.govt.nz

Health Care Assistant
Kaiāwhina Tapuhi/Kaimahi Atawhai

Alternative titles for this job

Health care assistants support nurses and care for people in private homes, hospitals, general practices or rest homes.

Pay
Health care assistants usually earn
\$19-\$25 per hour
Source: DHBs, NZ Nurses Org and MSD, 2019.

Job opportunities
Chances of getting a job as a health care assistant are good due to increasing demand for their services.

Length of training
1-2
1-2 years of training usually required.

Industry
Health

Vocational Pathways [More](#)
• Social and community services

E hakili ki fea ni galuega

Hakili he galuega:

- i na avanoa galuega e fakahalalau ma na kupega e hakili ai ni tino faigaluega
- i na kupega a na matāeke a te malō, taupulega ma na matātā kehekehe
- i na kupega e talanoa ai na tino (social media)
- i loto i na tuhi lipoti a na matāeke ma na matātā kehekehe
- i na hokotaga ma na kamupani hakili tino faigaluega
- kui i na uō ma na kāiga
- i na mea e fakahalalau ai na galuega.

I na maketi pe ni faiga e fakahalalau ai na galuega kae e hē kitea

Na he fakagata oioti au hakilikiliga ki na kupega fakahalalau galuega pe ko na kamupani hakili tino faigaluega. Ko te 70% ō na tino faigaluega ko ni tino na maua kui i na hokotaga ma na tino mahani ki ei na pule galuega.

30% galuega fakahālalau

Ko ni auala vehea te fiafia ki ei na tino hakili galuega ke hakili ai ni galuega?

- Lafo tauānoa te CV ki na fale faigaluega
- Apalai ki ni avanoa e fakahalalau i te neti, kupega talanoa pe ko na nuhipepa
- Fakafehokotakiga ma na kamupani hakili tino faigaluega

70% ona maketi hakili galuega e hē kitea

Na auala e hili atu te fofou na pule galuega ke hakili ai ni tino faigaluega

- Kui i na hokotaga ma na tino e mahani ki ei i te galuega ma na tino mahani lava
- Kui i te kau faigaluega
- E hiaki na faila o na tino i luga o te neti

Hakili pe ko ni a na galuega e manakomia:

careers.govt.nz/jobs-database

Ke lelei tau fakafehokotakiga

Ko te 70% o na galuega e hē kitea pe hē fakahālalaua, ko te mea ia e tāua ai ke iloa oi fai ni fakafehokotakiga. Ko na tino e mafai ke i ei ni o hokotaga ki ei:

Na tino e mahani lelei au ki ei

Na tino nae faigaluega fakatahi muamua, na pule galuega muamua, ni tino nae ākoga fakatahi, kāiga, uō, na uō a na uō.

Fehili pe mafai ke fai na fakailoaga ma na fehokotakiga

Na tino e hē koiloa lelei pe ko na tino fatoa fetau ki ei e ōno mafai ke fehoahoani

Fakatakitakiga: faiākoga, ni tino valakaulia ke lauga, tamaiti e ākoga fakatahi, na tino na fetau i na mafutaga i te komiuniti.

Fakafehokotaki i te polokalame initaneti LinkedIn i te taimi lava kawai e uma ai te fetau

Ko na tino e hē ko iloa

Ko na tino e faigaluega i na galuega, i te matāgaluega e fofou lahi koe ki ei.

Mulimuli ka na tala e fai i na talanoaga e fai i te neti, tūfehili ma peleni ni talanoaga ke hakili malamalama ki na galuega

Ko ō hokotaga i te lumanaki

Ko na tino e mafai ke fehoahoani au ki ei

Taunafai oi fano faigaluega fehoahoani e hē totōgia, pe faigaluega afa-taimi ke fakatokalahi ai na tino e mahani koe ki ei.

E fai vehea na fehokotaga

Ko na hokotaga e fehoahoani atu ke mafai ai koe ke fehokotaki ma na galuega iēia e hē fakahalalaua lautele.

E lahi lele na auala ke fai ai na fehokotaga:

- lea ki na uo ma na kaiga ko koe e hakili galuega
- fano ki na fakatahiga ma na mafutaga a na kaufaigaluega
- fakafehokotaki ma na fakalāpotopotoga i luga o na kupega talanoa
- haini ke kau koe i he fakalāpotopotoga a te matāeke e i ei koe
- fano ki na mea e fakahalalau ai na galuega
- tavilivili ki na fale faigaluega pe i ei ni galuega
- valakaulia na pule mō he kofe
- fakafehili he pule galuega ke maua ni au fakamatalaga.

Tapena ke lelei lele tau fakamatalaga fakahalalau

Ko te fakamatalaga fakahalalau pe ko he fakamatalaga hikihiki, ko he auala vave ke fakailoa ai na mea e kē iloa ma na galuega e fofou koe ki ei.

Tau fakamatalaga fakahalalau

Kafai he tino e fehili, “Io, ko ni ā ta koe e fai?” e tali vehea koe?

E tolu ia takiala ke mafaufau ki ei:

1. Ko tau tali e tatau ke 30 hekone pe pukupuku foki.
2. Ko ō hikili (pe ko na mea e tautua ai koe ki he pule galuega) e tatau ke manino.
3. E tatau ke i ei hau hini.

Taku-fakamatalaga fakahalalau

Ko toku igoa ko:

Ko au ko he:

Kua katoa te (tauhaga e faigaluega ai koe i he galuega):

I te taimi tenei ko au e hakili avanoa fōu ke:

Ko au e māelegā lele ke faigaluega pe tautua i na itū tau:

Hiaki ifo te careers.govt.nz mo ni fautuaga agai ki na fehokotaga:

careers.govt.nz/articles/network-into-a-job-with-the-perfect-elevator-pitch

Hāoni ke talanoa hakili malamalama ki na galuega

Ko na fakafehili fakatalanoa ko he avanoa ke faitala ai ki he pule galuega agai ki te fakalāpotopotoga pe ko ai te fofou ki latou ke fakafaigaluega.

Ko he avanoa tenei ke kē iloa ai na itūkāigā galuega kehekehe e mafai e koe ke fai ma malamalama foki ki na hikili e manakomia.

1. Heti he taimi ke talanoa ai

E i ei na tino e fofou ke talanoa atu i luga o te telefoni nailō te talanoa fakafehāgaki. Hauni ni au fehili ke fai einā teki e fia talanoa atu i te taimi e telefoni ai koe ki ei.

2. E vehea ona fakafehokotaki e koe ki latou

Fai tau fakatālohaga i he imeli pe ko te LinkedIn. Fakamatala pe ko ai koe, ko he ā foki te fofou ai koe ke fakafetaui ake.

3. Kako heki faia he talanoaga – fakafehāgaki pe telefoni

Fai ni au hakilikiliga muamua agai ki te kamupani pe ko te fakalāpotopotoga. Ako ke lahi ni mea e ke iloa, kae ke fakaaogā fakalelei ai te taimi e talanoa ai koe ma na tino. Fai ni fehili e fakapatino ki ni mea ke fehoahoani ke iloa ai e koe pe i ei ni avanoa galuega.

4. Kafai koe e fano fakafetaui

- Haoni lelei o tēuga ki te talanoaga.
- Fai hau fakafetai mo te faka avanoa o te taimi ke talanoa.
- Fai hau tamā tala agai ki a te koe ma ni tala pukupuku ki ni galuega nae fai galuega ai koe muamua.
- Fehili pe fia hona taimi e fakaavanoa ke talanoa ai. Tauhihi ki te taimi tena. Kafai kua ova te taimi, fehili ki ei pe hē āfāina kafai e fakaaauu te talanoaga.
- Fehili pe lelei kafai e fai ni fakamaumauga.
- Kafai e uma, toe fakafetai ki ei mo te taimi na faka avanoa ke talanoa atu ai.

5. Kafai e uma te talanoaga

- I te taimi lava e uma ai te talanoaga, tuhi ki lalo na mea nae talanoa atu ai.
- Kafai e uma te talanoaga, lafo hau tuhi fakafetai i te imeli pe ko te LinkedIn.
- Lafo hau imeli fakailoa ki ei kafai kua maua hau galuega pe kafai foki kua i ei he hūiga o tau matātā ona ko te talanoaga ma ia.

Matamata:

Fakafehili agai ki ni galuega: E manuia vehea

youtu.be/CXZDTDBLKRE

Talohaga ke fai ni fakafehili agai ki ni galuega

Ko na fakafehili agai ki ni galuega, e fehoahoani ke hokotaga ai ma ni pule galuega ma kikila ai pe fetau mo koe he matātā.

Fakatakitakiga o he imeli LinkedIn pe ko he talohaga ke fai he fakafehili ke maua ni fakamatalaga agai ki ni galuega pe ni matātā kehekehe:

Malō ni! Ko toku igoa ko Aleki Vaina.

Ko au nae faitau ki to faila LinkedIn, te mālie o te faitau ki te lahi o to poto mahani pe ko to iloa i na mea tau kikilaga o na falekaiga. E i ei oku iloa na maua mai i te 15 tauhaga nae pule galuega ai au i ni falekaiga i Ueligitone.

Ko au e fia talanoa atu ki na mea e kē iloa.

E mafai nei au ke talanoa atili atu agai ki te mea tenei? E mautinoa e au ko koe e pihi, kae kafai e i ei he 20 minute e mafai ke faka avanoa mai, e talia e au ma te fakafetai.

Fakafetai lahi
Aleki

Ko ni fehili mo na fakafehili ke maua ai ni fakamatalaga

Ko na fehili iēnei e mafai ai na tino ke talanoa agai ki a latou matātā ma ni avanoa.

Galuega

- E mafai koe ke toe fai mai ni tahi fakamatalaga agai ki te _____ matāeke o te _____ (kogāfenua)?
.....
- Na maua vehea tau galuega?
.....
- Ko ni tiute a to koe e fai i te lahiga o na taimi i te aho?
.....
- E i ei ni mea fakatatau ki tau galuega e ōno fakatēkia ai na tino?
.....
- Kafai e mafai koe ke toe foki ki tua ma fai ni hūiga ki tau matātā e i ei, e fakamata e i ei ni huiga ma koe?
.....
- E vehea te faila o he tino fātoa kamata i he galuega e tutuha a māua matātā?
.....

Matāeke

- Ko ni a na mea e tutupu i te matāeke tenei i Niuhila? E holoholo lelei ki mua pe i ei ni fakahetonu?
.....
- Ko ni ā na hikili tāua e manakomia e na pule galuega i te galuega/matāeke?
.....
- E ke iloa nei pe tokalahi ni tino e hakili galuega venei?
.....
- E ke iloa nei pe i ei ni iētahi tino e fia talanoa mai? E mafai nei ke lafo hau imeli ke fakailoa ai au ki ei?
.....

Atiakega faka-te-tagata

- E i ei ni hikili fakapitoa pe ni galuega e hē tokalahi ni tino e latou faia?
.....
- E i ei ni au fautuaga pe maua vehea ni avanoa ki na galuega iēnei?
.....
- Ko ni koleniga vefea te aogā?
.....
- Ko ni a na poto mahani e manakomia e koe?
.....
- Ko ni fakalāpotopotoga vehea e fautuagia e koe ke kau au ki ei?
.....

Fakaopoopo ni au fehili ki lalo:

.....

.....

.....

Kaumai o hikili ke fakaaogā ki he matātā fōu

E fakatēkia kafai kua hē i ei hau galuega, ma kua lahi te popole ke maua mai he heleni ke totogi ai au pili.

Ko te tini e tauivi koe ki ei i te taimi pukupuku, ke kikila ki ō hikili ma hakili ni avanoa faigaluega kae ke maua vave hau galuega.

Kae, ko he taimi lelei tenei ke mafaufau ai koe ki na mea e fiafia koe ki ei ma na faifaiga e tāua ia te koe. Hovē ko he taimi lelei tenei ke toe fau ai o hikili e mafai ke fakaaogā i hō he galuega ma hui tau kikila ki mua.

Ko ni fehili ki a te au:

1

Ko ni a aku tini mo he taimi loa i mua? E vehea taku kikila ki a te au i he tauhaga pe he lima tauhaga i mua?

2

E i ei he mea nae fofou lele au ke fai muamua?

3

E hili atu nei kafai e fakalelei oku hikili i taku matātā e i ei nei, pe fano au toe koleni ki he matātā fōu?

4

E i ei ni galuega e avanoa mo he taimi pukupuku e fehoahoani mai ke maua ai haku galuega i na galuega e fofou lahi au ki ei?

5

Ko ai nei te mafai ke talanoa au ki ei agai ki na matātā kehekehe?

Fakalelei o hikili pe toe koloni mo he galuega fōu

Kafai e fakatupu o hikili pe toe koloni foki, e ōno lahi ai to avanoa ke maua ai he galuega.

E i ei na avanoa kehekehe ke fai ai ni koloniga, e i ei na kōhi e mafai ke fai i he taimi pukupuku veia ko na kōhi fakapitoa lava ki ni hikili e fia maua, pe ko na galuega fakatakitaki (apprenticeships) ma na pepa pāhi maualuga (degree).

Fakalelei o hikili

Ko Toma nae faigaluega i na matātā fau mea (ft faugāfale, auala)

Na hākilikili e ia pe ni pepa pāhi vehea e manakomia e ia ke i ei ai ni ona tahi hikili

Na faigaluega fakatakitaki

Iku ake kua faimoli

Toe koloni

Ko Maia nae faigaluega i na mea tau tuihi pe ko na tino matamata

Fano ai hākilikili pe ni kōhi vehea te fai i te aoga maualuga i te kogāfenua e nofo ai

Fano ai lehitara ki te kōhi tauhi tauale

Na iku ma kavea ma tauhi tauale i te komiuniti

Hakili na kōhi ma na filifiliga ki ni koloniga:

careers.govt.nz/plan-your-career/find-out-about-study-and-training-options

3

Filifili ma fai

Fakatomuaga

I te vaega tenei e maua ai e koe:

- he takiala ke tali ai he galuega na fakahalalau
- pe apalai vehea ki na galuega i luga o te neti
- fehoahoaniga mō te tuhiga o he CV ma he tuhi talohaga
- e vehea ona hauni ki ni fakafehili
- na hitepu e hohoko ke fai ai hau peleni fakagāoioi.

“Koe nahe fakavaivai,
fakamakeke fēke ki mua.
Ko koe e ōno fetaiaki ma ni
poloka ma ni tulave i te auāla.
Kae tauivi pea, fakamakeke
ma taumafai malohi.”

David Letele (Brown Buttbean)
Tino fusu ma he faiāoga i na mea tau
te olaga

Fakafetaui o hikili ki na galuega e fakahalalau

Hakili he galuega e fakahalalau e fofou koe ki ei ma mulimuli ki na hitepu i lalo.

1

Faitau te fakahalalauga ma mātāu na hikili ma na uiga tāua e fofou ki ei te fale faigaluega

Fakatakitakiga:

- lelei lahi te tuhituhi ma te tautala
- lelei te fakafehāgaki ma na hoa gālue
- iloa faka te mafaufau ke hukehuke ma fōfō fakafitāuli
- fakahoahoa lelei te taimi
- e i ei te iloa pe ko te mafai fakapitoa
- mātūā lelei te iloa ki na mea tau komipiuta
- e mafai ke faigaluega lelei i ni tulaga pihi pe faikapopolegia
- loto fiafia ma fakaaogā te mafaufau
- lelei lahi te fakafehāgaki ma tagata lautele.

2

Toe fai vena ki he galuega pe ni fakamātalaga agai ki he tino (kafai e i ei)

E aofia ai ni tahi fakamatalaga pe ko ni ā te fofou ki ei te pule galuega i te galuega tenei.

3

Ahiahi te careers.govt.nz

Fakaaogā te poloka e hakili ai ni mea i te neti ke hakili ai te galuega. Ko na fakamatalaga agai ki te galuega, e iloa ai e koe na hikili, pepa pāhi ma na poto mahani e manakomia mo te galuega tenei. E fehoahoani ke iloa ai na tahi hikili e manakomia.

E tatau ona lahi ni au hukehukega i te taimi tenei ki na hikili, na uiga ma na poto mahani e manakomia mo te avanoa e fakahalalau.

Fautuaga: Koe nahe popole kafai e hē katoa ia te koe na hikili ei te lihi

Apalai ki na galuega kafai e iā te koe na hikili e tāua e lihi i te avanoa fakahālalau.

4**Fai ni au hakilikiliga agai ki te fakalāpotopotoga pe ko te fale faigaluega**

- Hakili ni fakamatalaga agai ki na mea a te fakalāpotopotoga pe ko te fale faigaluega e fakatau pe ni tautūaga vehea ta latou, te kautu o na galuega ma ni tahi mea lava ke kē iloa atili ai na tautūaga a ki latou. E mafai e koe oi fai au hakilikiliga iēnei i luga o te latou kupega ma talanoa ki na tino e kē iloa.
- Fakamaumau ni nai kupu tāua ma ni fakamatalaga mai na mea iēnei. Manatua kafai e filifili pe ni fakamatalaga vehea ta koe e fakaaogā ki tau tuhi apalai ma to CV.

5**Lihī ō hikili ma na poto mahani pe ni mea e kē iloa e fetau ki te galuega tenei**

- Na hikili fakapitoa ma na poto mahani e fetau ki na hikili fakapitoa e tuhi i te fakahalalauga. Fai he lihī o na hikili ō koe e faigōfie ke fakaaogā ki hō he galuega.
- Mafaufau pe ko ni a ō uiga tāua ma ō fakamoemoega e fetau ki na uiga ma na fakamoemoega o te fale faigaluega pe ko te fakalāpotopotoga.

6**Fakamāoopo ni fakatakitakiga ma ni au mau pe ni mea ke fakamautinoa ai ko ō hikili e fetau ki te galuega**

Fai hau lihī o ni fakatakitakiga o ni mea na fakaaogā ai o hikili ma na poto–mahani iēia e fetau ki te galuega e fakahalalau. Lihī ni pepa pāhi pe ni togi e o koe na maua e kitea ai te lelei o te fakaaogāga e koe na hikili iēnei.

Kua mafai e koe oi fai hau CV ma he tuhi apalai e fakapitoa ma talafeagai lelei ki na manakoga e manakomia e te kamupani pe ko te fale faigaluega, mai i te tino faigaluega e hakili.

Tala mōni:

Ko na pule galuega e pihī

E tatau ke fakamanino i loto o tō CV ma tau tuhi apalai ko koe e fetau lelei ki na mea e fofou ki latou ke fakatino.

Aua nahe fakaaogā te CV ma te tuhi apalai fokotahi ke apalai ai ki ni galuega kehekehe. Fai ke fetau lelei tau tuhi apalai ki te galuega e apalai koe ki ei, kae ke maua gōfie ai hō avanoa ki na fakafehili (interview) ma te pule galuega.

E apalai vehea

Apalai ki na galuega e fetau ki ei ō hikili ma ō tuhi pāhi.

- Ke lava te taimi e fai ai tau apalai.
- Fakamautinoa ko tō tuātuhī imeli e lelei ma ve ko na tuātuhī a na pihinihi.
- Mulimuli ki na fakatonuga e tuku mai i te pepa apalai o te galuega.
- Fōki ki he tahi tino ke hiaki to CV ma tau tuhi apalai ke mautinoa e mulimuli ki na fakatonuga o te pepa apalai.
- Tuhi te igoa o te avanoa e apalai koe ki ei ki te laina ulutala o tau imeli.
- Fakamautinoa ko to igoa ma tō numela telefoni e i loto o te imeli.
- Fakaliliu to CV ki he PDF oi lafo ai (ko te pdf he polokalame kae ke hē mafai e he tino oi fai ni huiga ki na tuhituhiga).
- Fakaaogā to igoa ke fakaigoa ai te faila o tō CV oi lafo ai.

He vaega o tau imeli apalai fakatakītaki:

<p>Ki a: HR@anywhere.co.nz</p> <p>Matākupu: Tuhi apalai a Aleki Vaina ki te galuega pule-galuega o te falekaiga Wubsay</p>	<p>To: HR@anywhere.co.nz</p> <p>Subject: Aleki Vaina's application for Wubsay Restaurant Manager</p>
<p>Ki tau huhuga _____ (igoa o te tino)</p> <p>E uiga ki te galuega: Pule-galuega falekaiga Wubsay</p> <p>Nae kikila e au ni falekaiga i na tauhaga e 15 talu ai, na maua mai ai oku hikili aogā lahi lele ma oku iloa i na taimi iēnei. I loto o te tuhi apalai ma te CV e pipiki i lalo, e fakaāli atu ai na mea e lelei ai au ki te avanoa pule-galuega i <igoa o te fakalāpotopotoga> ma vehea foki ona fakaaogā oku hikili ma toku iloa ma te poto-mahani ke tautūa atu ai.</p> <p>Fakamolemole oi kikila ifo ki toku CV e pipiki i lalo ma taku tuhi apalai ki te avanoa galuega na fakahalalau i luga o Seek i te aho 20 Me 2020.</p> <p>E fakatali atu ki hau tautali mai.</p> <p>Fakafetai lahi Aleki Vaina Telefoni 033 333 333 alekiv@hmail.com</p>	<p>Dear _____ (name of person)</p> <p>Re: Wubsay Restaurant Manager position</p> <p>I've managed restaurants for the past 15 years, gaining excellent skills and knowledge along the way. In the attached cover letter and CV I demonstrate why I'm a great candidate for the manager job at <name of organisation> and how I can put my skills and experience to work for you.</p> <p>Please find attached my CV and cover letter for the above position as advertised on Seek on 20 May 2020.</p> <p>I look forward to hearing from you.</p> <p>Yours sincerely Aleki Vaina Phone 033 333 333 alekiv@hmail.com</p>

Fautuaga:

Fakatalohaga ma fai hau kopi o na fakamatalaga ki te galuega (JD)

Sefe hau kopi ke fehoahoani ke mātau ai e koe na avanoa e apalai koe ki ei ma fehoahoani ke hauni ai ki he taimi fakafehili (interview).

Fautuaga:

Kafai e hē i ei hau mahini komipiuta ma he neti

Fano ki te fale tuhi pe ko te fale o te komiuniti ke fai ai ni au hukehukega ma lafo tau tuhi apalai.

Fautuaga kafai e fai he faila hakili galuega

Kafai e fai hau faila hakili galuega i luga o te neti, e tāua koe mafaufau veia ko he CV.

E mafai e koe oi fai he faila ki luga o he kupega fakapitoa mo na matātā ma na galuega a he kamupani, te kupega a te Work and Income (Matāeke o Galuega ma Tupemaua), pe fai ki hau kupega lava pe ko tau LinkedIn. Ko na pule galuega ma na kamupani hakili tino faigaluega e kikila ki na faila o na tino ke hakili ma filifili ai ni a latou tino faigaluega.

E tuha e ova atu i te 540 miliona ia tino e i ei ō latou faila i te LinkedIn – ko he polokalame hokotaga i te neti e fehokotaki ai ma ni tino e tokalahi ke fakaāliali ai na mea e mafai e koe oi fai, ma faigofie ai ke hokotaga ki ni fakalāpotopotoga ma na pihinihi.

Ko te LinkedIn ko he polokalame e tali ve ia kohe CV ma he faila i te Facebook.

Fakaaogā to faila i te neti ke galue mo koe:

- Fakapito ki luga o hikili e fofou koe kitea e na tino ke fakamatea.
- Lihi ō poto-mahani, au ākoakoga ma ō hikili.
- Tuku ki ei na fakamatalaga ke fakafehokotaki atu ai ma tō tuātuhi.
- Fakaaogā hō ata lelei e hula ai tō ulu katoa mai ō takuau.
- Fakaaogā ni kupu tāua agai ki ō hikili i te ulutala ō tau faila.
- Hiaki fakalelei te hipelāga o na kupu ma ni tahi kupu pahala.
- Fakaaogā he tuātuhi imeli lelei veia ko maia.johnson@website.com.
- Kafai e fofou koe ke fai he igoa ke fakaigoa ai tau faila manatua ke fai fakalelei.
- Fai ma hiaki tō faila pe tatau ke fakaopoopo ki ei ni tahi mea pe ni hūiga.
- Fehokotaki ma na tahi tino – valakaulia ni tino ke fakahino ko latou e 'fiafia' ki tō faila pe lafo ni au fekau ki ei.

Mo ni iētahi fakamatalaga:

E vehea ke hula lahi koe i te LinkedIn

careers.govt.nz/articles/how-to-stand-out-on-linkedin

Ni mea tāua o te CV

Fai to CV ve he tala pukupuku e o koe, e amanaki ma malie.

1

Kako heki kamatā oi tuhituhi

- Mafaufau ki na hikili ma na poto-mahani e fetau ki na fakamatalaga o te galuega ma te fakahalalauga o te avanoa. Koe inā puli i au mea pe ni galuega e fai i tua mai o tau galuega. Fai ni fakatakitakiga kafai e āogā.
- Kikila ki na fakatakitakiga o ni CV mo ni aitia ki te fakavāhegaga, na kupu e fakaaogā ma ni faiga lelei ke kitea ai koe.

2

Kafai ko koe ko te pule galuega

E 10 hekone ke fakatōhina ai e koe he tino faigaluega ke fakaaau te faitauga o tō CV. E hili atu te fia faitau o he tino ki to CV kafai e fakamatea lelei na mea e fofou pe manakomia e te pule galuega. Fakapukupuku te CV ma tuhi oioti na hikili ma na poto-mahani e fetau ki te galuega e apalai ki ei.

E tolu ia fehili tāua ke fakafehili ai koe ia koe lava:

1. Kafai he tino e kikila fakavave ki toku CV, e mafaufau nei veia 'Ko te CV tenei e manaia'?

Ko na pule galuega e fakavahega ma fakataigole te pae/fakaputuga CV ke piki ni tino e toka lua pe toka tolu. Ko na pule galuega e fia kikila ki he CV e manino ma fakavahega lelei nailō he CV e loa ma honafai.

2. Kafai e faitau fakalelei e ki latou tō CV, e inā mafaufau nei ve 'Ko te tino tenei e i ei ona hikili e manakomia e ki matou'?

Ko na tino faigaluega e hakili he tino e fetau ki na fakamatalaga o te galuega. Fai fakalelei ma fai fakapitoa to CV ke fakamatea na mea e fetau ki te galuega e apalai koe ki ei.

3. Kafai e filifili e ki latou na CV ke piki mai ai ni ni tino ke fakafehili pe fetau ki na galuega, e mafaufau nei ve 'Ko te tino tenei e lelei ke fetau ma talanoa ki ei'?

Ko na pule galuega e mafaufau pe ko ni a ni mea e mafai e koe ke fai mo ki latou. Fakahino ke hāfia e na tino pe he itūkāigā tino vehea koe ma na mea lelei e mafai e koe ke fai.

3

Lea ki ni tino ke kikila ki to CV

E tāua lele ke lea koe ki he tahi tino ke hiaki to CV ke kikila pe talafeagai, pe fakavahega lelei ma e hē i ei ni kupu e hehē te hipelaga ma ni fakakupuga e hē fetau.

Hiaki a matou fehoahoaniga ki te tūhiga o na CV:

careers.govt.nz/tools/cv-builder

Filifiliga o ni tino laufalā

Ko na pule galuega e mahani lava fehili atu ke taku ake ni laufalā pe toka lua – ni tino ke talanoa ki ei ke hiaki ō poto-mahani ma hakili fakamatalaga agai ki a te koe pe fetau koe ki te latou fakalāpotopotoga.

Filifili ni laufāli e fakamoemoegia ma lelei te galue, e mafai ke faitala agai ki au galuega ma tau galue, ma faigofie ke fakafehokotaki. Fakamautinoa e fakailoa e koe ki ei muamua.

Filifiliga pito hili te lelei:

Tō pule galuega (manager), takitaki kaufaigaluega (team leader), tino taukikila tino faigaluega (supervisor) pe ko he pule lahi o te galuega (CEO)

Filifiliga lelei:

He tino taukikila polokalame, he tino nae kikila e koe, pe ko he tino nae lipoti hako koe ki ei

Filifiliga feoloolo:

He takitaki koleni, takitaki nuku, tino taukikila e koe pe ko he faiāoga

Tuhi pe toe hiaki he CV

Fautuaga

Tuhi fakamanino tō igoa ma na fakamatalaga fakafehokotaki ō koe ki luga. (E hē tatau ke tuhi ki na laupepa uma.)

- Tuku na numela itūlau ki te pito ki lalo.
- Fakamatea na ulutala uma lele o na vaega o tō CV. Fakamatea na mataituhi, te fuaefa, te lanu, te vā, mtm ke fakamatea ai na ulutala.

Ko te kautū o te vaega tenei ke fakatōhina mai ai te tino faitau. Kafai e hē mafai, e hē toe fia faitau ki ei.

- Fakaaogā na kupu iēia e fakaaogā ke fakamatala ai na hikili i loto o te pepa e fakamatala mai ai te galuega.
- Ko he fakatakitakiga oioti tenei e tuhi agai ki he hikili e fokotahi. Tago fakaopoopo ni iētahi hikili, veia ko te lelei o tau gagana tautala, fofōgia ni fakafitāuli, lelei te fakafehāgaki ma na tino vena tau galue fakatahi ma te kaufaigaluega.

Ko te kautū o te vaega tenei ke tuku atu ni mau ke fakamautinoa ai e i ei ō poto-mahani ke fai ai te galuega.

- Ko koe e fofou ko te pule galuega ke mafaufau veia 'Ko te tino tenei e ia mafaia oi fai te galuega, ko au foki e fofou ke fai e ia'.
- Fakafano to mafaufau ki na tiute tāua Fakamatea na auala nae fehoahoani ai koe ki te fakalāpotopotoga ke lelei.
- Kafai e loa atili na fakamatalaga o au galuega nae fai, tuhi oioti au galuega mulimuli pe ko na galuega e fetau ki te galuega e apalai koe ki ei.

He fakatakitakiga o he CV faigōfie ma ni tuhituhiga fakatakitaki

Aleki Vaina

1234 Chelsea Road, Lower Hutt, 5010

Imeli: alekiv@hmail.com

Telefoni: 033 333 333

LinkedIn: linkedin.com/in/alekiv3333

Ko na hikili tāua ma na mafai (competencies)

Hikili ke takitaki ni galuega

- 15 tauhaga nae taukikila ai ma fakaāko he kaufaigaluega i he umukuka e feoloolo te fuaefa
- Fofō ke lelei ni fakafitāuli ma peleni ki ni fakafitāuli e ōno tutupu
- Mafai ma lototele ke faka mahani vave mani tino valevale

Fakamatalaga ki na galuega nae fai

Pule o te falekaiga

2015 – 2020

Cafe LaFairy, Wellington

- Taukikilagia te kaufaigaluega, koleniga ma te hakiliga o te kaufaigaluega e toka 20 mo te umukuka ma te potukai
- Fakataunuku te hiakiga o te tulaga lelei ma te tūmamā o te falekaiga ma tali na fehili pe ni mea e fofou ki ei na tino e omamai kakai i te falekaiga
- Taukikila na tupe, fakahoahoa ma ota na mea e manakomia mo te falekaiga
- Hiki ki luga te tupe maua o te aho i he 25% i te tauhaga
- Fakapakū te numela o te kaufaigaluega e fakauma ma te galuega i he 30% mai te tauhaga 2017

Fakamatalaga ki na galuega nae fai (fakaauau)

Pule o te falekaiga

2005 – 2015

Freepav Cafe

- Taukikila he kaufaigaluega e toka 8 i te umukuka ma te potukai
- Taukikila na tupe, fakahoahoa te koloa ma te fakaaogāga o te mahini totogi pili i te potukai
- Kamata ni koleniga ma te kaufaigaluega na fano ai ki luga te numela o na tino kakai ki te 98% pahene i na tauhaga 2006–2015
- Kamata oi fakaaogā he faiga ke fakaleleia ai na galuega ma na meakai na kitea ai te lahi te hūiga lelei i te taimi e fakafano i he 25% pahene

Talaāga o na ākoakoga

Tipiloma i na mea tau palepulega o na falekaiga ma na fale talimālō (NZ Diploma in Hospitality Management)

2010

Service IQ, Wellington

Na mea e fiafia koe oi fai

- Vili
- Kilikiti

Laufāli

Ko na igoa o na laufāli e maua kafai e fofou ki ei

Pe tuhi ve

Moana Ngata

Tino e o ia te falekaiga
Cafe LaFairy, Wellington
Telefoni: 044 444 4444
Imeli: mngata@hmail.com

Nish Ahuja

Tino e o ia te tamā falekai
Freepav Cafe, Wellington
Telefoni: 055 555 5555
Imeli: nisha@hmail.com

Fautuaga

Ni auala ke fakavahega ai te vaega tenei e i loto ai:

- Igoa o te galuega tuhi fakamatea lahi, hohoko ai te igoa o te fakalāpotopotoga i lalo ifo ma na tiute.
- Kamata i te igoa o te galuega na faigaluega mulimuli ai.

E fakaholo vehea, ko he vaega ā te tatau ke muamua – talaāga o na galuega pe ko na ākoakoga? Mafaufau pe ko ni mea ā te na tutupu mulimuli i na vaega iēnei, pe ma fetau foki ki te galuega e fofou koe ki ei.

Ko te vaega tenei e tuha lava pe fakaaogā, kae e tuku atu ai te avanoa ke talanoa ai koe ki na mea e fiafia koe ki ei i tua mai o te galuega.

- E mafai ke fakaopopo na mea e fiafia koe ki ei, na mea e fiafia koe fakafano ki ei to taimi, tautūaga e hē totogia pe fehoahoani ki na galuega faka nuku pe he kogāfenua.
- Fakaaogā na haini fakahino matākupu (bullet points).

E tatau te pule galuega ke fakailoa atu kafai e fakafehokotaki e ki latou na laufāli. E mahani lava, e fofou ke fakafehokotaki ki ei kafai e uma te koulua fetau.

- Kafai e hē tuhia ni laufāli ki tau CV, fakamautinoa e mafai ke foki e koe na fakatamatalaga ki te pule galuega kafai e lea atu ki ei.
- Filifili fakalelei au laufāli. Taku ai ki ei te galuega e apalai koe ki ei, kae ke haoni ai – ko ana tala e fai agai ki a te koe e tatau ke talafeagai ma te galuega.

Tau tuhi apalai

Ko ni a na mea e tatau ke i loto

Fakamatalaga ke fakafehokotaki ai koe

Tuhi ki lalo i te fakahologa tenei:

- to igoa katoa
- to tuātuhi
- to tuātuhi imeli
- au numela telefoni
- tō tuātuhi LinkedIn.

Aho

Tuhi te aho e lafo ai tau tuhi.

Na fakamatalaga fakafehokotaki o te galuega

Tuhi ki lalo i te fakahologa tenei:

- te igoa o te tino
- te igoa o tana galuega
- te igoa o te fakalāpotopotoga ma te tuātuhi.

Igoa o te tino hokotaki

Fakatālofa ki te tino i tona igoa lava kafai e mafai. Fakafehokotaki te fakalāpotopotoga ma fehili ki ei. Kafai e hē ke iloa te igoa oi tuhi ai "Dear hiring manager". (Te tino e nafa ma na mea tau tino faigaluega.)

Te mafuaga o te tuhi

- Tuhi katoa te igoa o te galuega ma he numela fakapitoa o te galuega kafai e i ei, faka ulutala.
- Tuhi ko koe e apalai ki te galuega tenā pe ko fea foki te na ke lagona pe na kitea ai te avanoa e fakahalalau.

Aihea te fia faigaluega ai koe i te galuega tenei mo te kamupani pe ko te fakalāpotopotoga ma ni mea e kē iloa agai ki te fakalāpotopotoga

- Fakaali koe e fiafia, ko koe foki nae mafaufau lava ki te galuega ma aihea te fia faigaluega ai koe mo ki latou.
- Fai ni au fakakupuga fakafiafia agai ki te fakalāpotopotoga, ft, na tala a na tino e fai agai ki ei, na tautūaga lelei ma na mea a latou e fakatau.
- Manatua, ko au tala e fakapatino ki na mea e mafai e koe fai mō ki latou, kae hē ko na mea a ki latou mafai ke fai mo koe.

Pepa fakatakitaki

Aleki Vaina
1234 Chelsea Road
Lower Hutt 5010
Imeli: alekiv@gmail.com
Telefoni: 033 333 333
LinkedIn: linkedin.com/in/alekiv3333

25 Me 2020

Jane Smith
HR Manager
Wubsay Franchises
PO Box 1234
Wellington, 6011

Dear Jane

Fakatatau ki te: Pule galuega falekaiga Wubsay (Re: Wubsay Restaurant Manager)

Ko au e tuhi atu ke apalai ki te avanoa o te Pule galuega o te falekaiga i Wubsay, Ueligitone tēia na fakahalalau i luga o Seek. Fakamolemole oi kikila ifo ki taku CV e pipiki i lalo ke fehoahoani ki taku tuhi apalai.

Ko na uigā e fakatāua e Wubsay fakatatau ki te fakamāoni, lelei te faiga o na meakai ma te tautua ki na tino, e manaia ia te au. He mahani lava e o oku e fai ni mea e hili atu mo na tino e omamai ki te falekaiga, fakamautinoa ko na meakai e lelei te faiga e taku kaufaigaluega vena ke tautua lelei ki na tino.

E lahi lele toku iloa ma te poto-mahani i na taimi nae pule galuega ai au i na falekaiga Cafe LaFairy ma te Freepav, i Ueligitone. Ko aku galuega uma iēnei, nae takitaki ai e au te kaufaigaluega ote umukuka ma te mea e kakai ai na tino, ke manaia ma lelei katoatoa te fiafia o na tino e kakai i te falekaiga. Ko oku tiute foki e aofia ai te faiga o na tupe maua, fakahoahoaga o te koloa, koleniga o te kaufaigaluega ma te faka faigaluegagia o ni tino fōu.

I te taimi nae faigaluega ai au i te falekaiga Café LaFairy, na mafai e au oi hiki ki luga te tupe ola na maua ki te 25% pahene ma faka taigole te numela o te kaufaigaluega e olo kehe ma te galuega.

Ko au e tauivi lele ke akoakogia pea ma fai ni mea e tatau ke fakalelei atili, i na taimi uma, ko au foki e i loto o te ahohi a falekaiga o Niuhila ma te ahohi o na pule galuega falekaiga. Ko au e fiafia lele oi matau pe ni a ni hūiga fou ma ni mea e tutupu i loto i na atiakega tau falekaiga ma fano ki na talanoaga e fai taki lua vaiaho.

Ko au e fiafia lele ki te avanoa tenei i Wubsay ma talitonu e i ei ni mea e āogā ma tautua ai au ki te kaufaigaluega ma e faigofie lele ia te au ke fakamahani ma kaufakatahi ki na faifaiga a te kaufaigaluega.

Fakafetai mo te avanoa ke kikila ai koe ki taku tuhi apalai. Fakatali atu mo hau tali mai.

Fakafetai lahi
Aleki Vaina

Ko ni a na mea e tatau ke i loto

Ko ni a ō hao ki te galuega tenei

- Fakamatea na mea e fetau ai koe ki na manakoga ma na tiute o te galuega.
- Lihi ki lalo ō hikili tāua na āko i he āoga pe ni koleniga, ō poto-mahani ma to iloa e manakomia mō te galuega.
- Na hikili veia ko na uiga tāua pe ni taleni, ni fakamoemoega fakapitoa mo koe, na mea e fāfia ma fiafia ai koe.

Fakauma

- Kafai koe e apalai ki he avanoa na fakahalalau, oi fakafetai ai mo te avanoa ke kikila ai ki tau tuhi apalai.
- Kafai koe e tuhi ke fakatagi mo hō avanoa ke talanoa ai koe ki ei agai ki tau tuhi apalai oi fakamanino tō manakoga ko koe e fakafehokotaki ake i te telefoni.

Haini

- Tapena fakalelei ke mamalu kafai ka fakauma tau tuhi, nahe faka mamalua lahia pe faka faifaiga. Tuhi to igoa ma to fakaiku ma fai tau haini ki luga ake o tō igoa, vaganā ai kafai ko he tuhi taipa ma lafo kui te neti.

Hiaki ifo te matou pepa fakatakitaki ke tuhi ai he tuhi apalai:

careers.govt.nz/job-hunting/cvs-and-cover-letters/templates

Ko na itūkaiga fakafehili (interview)

Kafai e maua he taimi ke fakafehili ai koe, ko tona uiga ko te pule galuega e mafaufau ko koe e agavaka ke fai te galuega. Ko na fakafehili o he avanoa mo koe ke fakaali ai ko koe e agavaka ke i loto o te kaufaigaluega a te pule-galuega e fai atu na fehili.

Ko na fakafehili e fai fakafehāgaki

I te taimi e fai ai na fehili fakafehāgaki, ko koe e kamata mātau e te pule o te kaufaigaluega i te taimi lava e ia kitea ai koe.

Kafai e fai tau fakafeiloakiga ki na tino e faia te fakafehili:

- Kikila hako ki na tino, mata katakata ma fakafeiloaki ma taku to igoa ma to fakaiku.
- Matau lelei au fai mea – ko au tala e fai e tatau ke tutuha ma na tāga e fai pe ko au fai mea. Fakatakitakiga, kafai koe e lea ve ko koe e fiafia ma talia e koe ni mafaufauga fōu kako koe e pilima ma nofo fakaheuapa, e hē fakatalitonugia ai au tala.

Ko ō tēuga foki e tāua lahi lele – fakamautinoa e fai ni o lakei lelei e fetau ki te galuega e apalai koe ki ei.

Ko na fakafehili e fai i na vitiō (video) i luga o te neti

Ko te mea tāua ke manatua ki na fakafehili e fakaaogā ai na vitiō, ko hō he mea e piha e fai ma fakalavelave oi fakahētonu ai mō koe.

- Fakamautinoa ke fakatotoka ma tapena uma na mea o te vitiō ma te neti – ke kē iloa te polokalame e ola ai te vitiō ma kē iloa foki oi fai, ke mautinoa e lelei te hokotaga ki te neti ko te ma foki o tau mahini e lelei pe palaka foki.
- Ko te kikila e tāua foki i na mea venei. Ko te pukeata e hē fiafia ki te uliuli, paepae pe ko he kofu e pihi ma lahi na lanu kehekehe, e tāua ai ke taumamao ma na kie lanu venei – ko te lanu moana malohi e hili atu ia.
- Filifili he mea lelei ke nofo ai koe – nahe i ei ni fakaata pe ni ata – uga kehe pe kavekehe uma na mea i te potu e fakahehegi i te kikila pe fakalavelave, e aofia ai na manu fafaga, tamaiti ma na tino e nonofo fakatahi ma koe.

Fakatakitakiga o ni fakafehili

E i ei na fakalāpotopotoga pe ni fale faigaluega e manakomia koe ke fai he hukega fakatakitaki, veia ko te numela pe ko te tuhituhi.

- Hakili ni hukega i luga o te neti ke fakatakitaki ai koe.
- Fakailoa vave ki te tino e faia te fakafehili kafai e i ei ni ō hē malohi e faigatā ai koe ke tauhihi ki te taimi o te hukega.
- Faitau fakalelei na fakatonuga. Fakahoahoa au mea e fai i te taimi e avanoa.
- Fehili kafai koe e hē malamalama i he mea.
- Hiaki au tali kafai koe e uma.

Hauniuni ki he fakafehili

E tāua lele koe ke hauni lelei auā e iloa ai pe lelei au taumafaiga pe heai vena ma te lelei o au hakilikiliga.

Fakaaogā te lihi tenei ke mautinoa ai ko koe kua tapena lelei.

1 Hukehuke ni mea agai ki te fale faigaluega pe ko te fakalāpotopotoga

Aihea?

- Kafai e fia ke iloa na mea a te fakalāpotopotoga e fai, e lagona ai e koe te makeke ke tali a latou fehili.
- Ko te tino e fai atua na fehili e fialia lele kafai e ia kitea ko koe e poto lele ki a latou galuega e fai.
- E fehoahoani ki ō mafaufauga pe fetau na nofonofoga ma na faifaiga a te fale faigaluega ma ō talitonuga.
- E ōno fehoahoani ke fakaohofia ai ni iētahi fehili ma koe ke fai ki te pule galuega.

E vehea?

- Kikila ki te kupega a te fakalāpotopotoga kafai e i ei.
- Fai he lihi o na mea e fia ke iloa agai ki te fakalāpotopotoga veia ko ni fakamatalaga ki na totogi.
- Mafaufau ki au hokotaga ma na tahi tino, pe ni fakalāpotopotoga e kau ai koe. E ke iloa ni tino e faigaluega ai pe nae faigaluega ai?
- Kafai e ke iloa he tino e faigaluega i he fale galuega e tutuha ma te fale faigaluega e apalai koe ki ei, talanoa ki ei ki a latou galuega.

2 Toe faitau fakalelei na fakamatalaga o te galuega, tō CV ma te tuhi apalai, fakatakitaki oi tali ni fehili ma hauniuni lava

Aihea?

- Fakaaogā na fakamatalaga o te galuega e apalai koe ki ei ke mafaufau ai ki ni fehili e ōno fai atu.
- Matau na hikili e fofou koe ke fakamatea lahi i te taimi e fai ai na fakafehili ma fakamanino au tali pe vehea o na fakaaogā ō hikili ki te galuega.
- E ōno fakafehiligia koe kafai e tali uma na fakafehili pe i ei ni au fehili.

E vehea?

- Mafaufau ko koe ko te pule galuega. E vehea nei ni fehili e fai e koe? E mafai e koe oi fakaaogā na fehili e lihi i na itūlau i tua o te tuhi galue tenei vena foki i te kupega tenei careers.govt.nz ke fehoahoani atu.
- Tuhi na tali ki na fehili ke fehoahoani atu ke mafaufau ai koe ki ni fakatakitakiga lelei.
- Fakatakitaki tali leo lahi na fehili ma he tahi tino ke fehoahoani atu. Pe puke au tali oi fakalogo ai ki ei mulimuli. Hiaki ko au tali e manino ma lagona lelei, ma lelei tō leo. E i ei na taimi kafai ki tatou e popole, ko tatou e vave lele te tautala.
- Fai he lihi oni fehili e fia fehili ai koe agai ki te galuega pe ko te fakalāpotopotoga pe ko te fale faigaluega.

Hauniuni ki he fakafehili (fakaauau)

3 Hauni ni ō tēuga ke fai pe ko koe foki e fano vehea ki na fakafehili

Aihea?

- E hē manaia te kikila mai o te pule galuega kafai koe e tuai i te taimi muamua e fai ai na fakafehili.
- Kafai koe e tāfakavave, e ōno fakaātu ai koe oi ōno āfaina ai au tali i te taimi o na fakafehili.

E vehea?

- Fai ni ō lākei lelei, mamā, auli ma talafeagai ki he taimi āloakia e fai ai na fakafehili.
- Hakili pe fai i fea na fakafehili ma hiaki pe ko koe e fano vehea ki ei.
- Kafai koe e fano i he pāhi pe ko na tahi auala fakamua a te mālō (ve ko na trains), hiaki muamua na taimi e eva ai. Ke lava te taimi e avanoa einā teki e ōno tuai.
- Kafai e kē mafaia, fano taki te auala ke kē iloa ai te auala ki te mea e fai ai na fakafehili pe fia foki te mataloa e fano ai koe.

4 Fakamautinoa ko koe e malamalama i na mea e fai i te taimi e fai ai na fehili

Aihea?

- Ko iētahi faiga ke filifili ai ni tino faigaluega, e i ei na hukega e fai, fai ni lāuga, fakatino ni talanoaga i he kulupu pe ni tahi mea lava.
- E tāua lahi lele ke iloa e koe pe ko koe e fakafehiligia e he tino fokotahi pe ni tino e tokalahi.

E vehea?

- Kafai e heki foki atua ni fakamatalaga fakatatau ki te faiga o na fakafehili, fakafehokotaki te fale faigaluega pe fehili ki te pule galuega pe ko ni a na mea e fai i te taimi o te fakafehili.
- Kafai ko koe e fakafehiligia e ni tino e tokalahi, taumafai ke i ēi ho hokotaga ma na tino o te laulau (panel). Fai au tali ki te tino na fai atua te fehili, kae mātau na tahi tino ei te laulau.

Te taimi o na fakafehili

Fakamalō atu, e maua to avanoa mo ni fakafehili!
Ko ni fautuaga tāua e aogā ke manuia ai au taumafaiga.

- Fakalogo fakalelei ki na fehili e fai atu, ma tali na fehili i ni tali e fakaali ai na mea e kē mafaia oi fai.
- Ko he tulafono tāua koe ke tautala i he taimi e hē i lalo ifo o he 30 hekone kae he ova atu i he lua minute te tali e fokotahi. Fakapupuku au tali ma tali hako lava ki te matākupu.
- Fakavā ka ko heki faia hau tali kafai koe e hē malamalama. E mafai koe ke lea ve, "O, manaia te fehili – fakatali ke mafaufau tahi au ki te fehili tenei." Kafai koe e hē malamalama i te fehili, e mafai koe ke lea ve, "E mafai nei e koe oi toe fakakupu te fehili?"
- E i ei te tulafono e fakatatau ki na fakafehili e taku ko te 40-60: ko te tino e faia na fehili e tautala i te 40% pahene o te taimi o te fakafehili, kae tautala koe i te 60% pahene o te taimi.

Ko na fehili kamata ma vehea na tali

E mahani lava oi i ei he fehili kamata veia ko na fehili i lalo.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Aihea te na pa mai ai koe ki kinei i te aho nei? 2. Aihea te na apalal ai koe ki te galuega? 3. Ko ni mea vehea te mafai ai koe ke tautua? 4. Ko ni ā ni mea e kē iloa e fetau ki te avanoa tenei? 	<p>Ko te fehili tenei ko he avanoa ke fakaali ai tō atamai, tō malamalama ma tō iloa ki te galuega. Ke i ei na vaega iēnei i au tali:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tau mātau ki te galuega • na mea e kē kitea e tatau mō te galuega • he mea e uiga ki a te koe ma na mea e lelei ai koe • tala pukupuku fakatatau ki na mea e tolu iēnei.
<ol style="list-style-type: none"> 5. Fai mai hau tala agai ki a te koe. 6. Ko ni a ō fakamoemoega? 	<ul style="list-style-type: none"> • Mafaufau ki ni mea e fia iloa e te pule galuega agai ki a te koe ma ō fakamoemoega fakatatau ki te avanoa. Talanoa agai ki ni mea e lelei ai koe ma fakafetai ki te galuega.

Kafai ka tali uma na fakafehili

Hauniuni ni fehili e fofou koe ke tali atu e na tino e faia na fehili. Hove na maua na tali i te taimi nae fai ai na fehili. Oi mafai ai koe ke lea ve, "Nae i ei aku fehili, kae e foliga kua maua na tali i te taimi nae fai ai na fehili."

- Fakamautinoa ko koe e fofou ma fiafia ki te galuega.
- Fehili pe ko he ā te hohoko kafai e uma te fakafehili.
- Mafaufau oi lafo he imeli fakafetai ki na tino na faia te fakafehili kafai e uma.
- Fakamautinoa e iloa e na tino fai fehili na igoa ma na numela fakafehokotaki ō au laufali.

Ko na itūkaigā fakafehili mahani

E kehekehe te faiga o na fakafehili ma ko na fehili e kehekehe.

- **Uiga-fakaali:** pe vehea au fai mea ki ni mea e tutupu i te fale faigaluega.
- **Uiga-hē kitea:** e fakapatino ki au fai mea, fakamoemoega, na mea e tauivi ki ei, na mea kua iloa ai tō makeke ma ō vaivaiga.

Fakafehili e fakatāua ai na uiga-fakaali – ko he metotia e fakaaogā ai na mataituhi STAR

Ko te STAR ko he faiga fakapitoa e fakaaogā ke tali ai na fehili fakatatau ki na uiga fakaali.

Ko na fehili e fakatatau ki na uiga pe ko ni mea na tutupu, e fakapatino ki au gāoioiga ki ni mea veia na tutupu atu. Ko te metotia tenei e fakaaogā e na pule galuega ke huke ai na poto-mahani ma ō uiga fakaali. Ko he fakatakitakiga:

“Lea mai ki he taimi na fai atu ai ni hē fiafia o he tino ki tana meakai. Na vehea ona fofō e koe te mea tenei? Ko he a te na iku ki ei?”

S

Te mea na tutupu (Situation)

Fakamalamalama pe he ā te na tutupu

Na i ei te tino nae taukikila e au na fai tona hē fiafia ko tana meakai kua vela atili oi mataloa te taimi na fakatali ai ke kavake. Nae ita lele, auā kua tuai foki ki he tahi vaega tāua e fano ki ei.

T

Fekau (Task)

Fakamalamalama tau fekau na tatau ke fai

Auā ko au ko te takitaki o te kaufaigaluega, e ō oku te tiute ke talanoa ki te tino na fai tona hē fiafia ma taumafai ke fofō te latou fakafitāuli.

A

Fakatinoga (Action)

Fakamatala au gāoioiga fakapitoa na fai ke fakataunuku ai te fekau

Ko te hitepu muamua ke fakalogo totoka ki na tino ma fehili ke manino ai te mea na tutupu ma fakamautinoa e hē mihi he mea. Oi fakatokehe ai au ma fehili ki ei pe fofou ki latou ki hē tahi meakai pe fofou ke toe fakafoki ake te latou tupe na totogi ai na meakai muamua.

R

Ikuga (Result)

Fakamatala te ikuga o au gāoioiga

“Ko tona uiga...”

“Ko te na māfua ai te...”

“Kae kē...”

“Ko te mea aogā...”

“Ko matou na lelei auā...”

“Ko te mea na lelei ai ko te...”

Ko te ikuga ko he tino fiafia, na lagona e ia e tāua e i ei foki te tino na ia lagonagia tona hē fiafia. Na toe kave te latou tupe na fakafano oi talanoa ai au ki te tino o te kaufaigaluega na fai agai ki ei te hē fiafia. Na lea mai ko latou e toe omai kakai i te falekaiga, na hako lava na toe omai.

Fehili fakatatau ki na uiga fakaali e fakaaogā ai te STAR

Kafai e fakaaogā te STAR, fakatakitaki oi tali na fehili iēnei ke fehoahoani atu ki te taliga o na fakafehili.

- Fakamatala he taimi na hui ai au fai talanoa ki he tino kae ke fakafetaui ki te tino teia e fakafehāgai ma koe.
- Kaumai hau fakatakitakiga ki he taimi na faigata ai ke talanoa koe ki he tino e faigaluega fakatatahi koulua. Na vehea ona fofō e koe te tulaga na pā ki ei? Ko he a te na iku ki ei?
- Ko ni lipoti tuhituhi pe ni fakatū vehea ta koe na fai? Na fakamautinoa vehea e koe ko na mea iēnei na vave ma hako?
- Fakamatala he taimi nae fitā popole ai koe? Na vehea ona fofō e koe te tulaga na pa ki ei?
- Taku mai he taimi na fetaiaki ai koe ma he fakafitāuli.
- Lea mai ki he taimi na hui fakavave ai au fai mea ke fetai ma hi huiga.
- Kaumai he fakatakitakiga mō he taimi na lelei ai te kikilaga e koe oni tino nae kakai.
- Fakamatala he taimi na fai atu ai ni hē fiafia mō he tino. Na fofō vehea e koe? Ko he ā te na iku ki ei?
- Lea mai ki he taimi na fakahoahoa ai tō taimi ke fai fakauma ai au galuega. Na fakahoahoa vehea tō taimi?
- Kaumai he fakatakitakiga pe fofō vehea ni fakafitāuli.
- Lea mai ki he mea na tutupu na lukitau ai koe. Na vehea ona fofōgia te lukitau? Ni a ni mea e kehe ai au faiga mai na tahi tino?
- Kaumai he fakatakitakiga o he taimi nae kaufakatahi ai koe ma ni tahi tino i he polokalame fai fakatahi?

Hiaki ifo pe: vehea oi fai ni fakafehili ke lelei, e fakaaogā ai na telefoni pe ko te neti

careers.govt.nz/articles/how-to-have-a-successful-remote-job-interview

Ni fehili fakatatau ki na uiga-e hē-kitea

Ko ni a ni mea e mākeke ai koe?

Talanoa ki na mea e atafia ai te makeke ma fetau ki te galuega e faigaluega ai koe nei, ma kafai e mafai, fakafetaui ki te galuega tēia e apalai koe ki ei.

Ko ni a o vaivaiga?

Ko te fehili tenei e fakatatau ki tō iloa ki a te koe lava ma tō loto naunau ke fai ni huiga ki a te koe pe toe akoakogia kafai e talafeagai ai. Talanoa ki na mea kua ke iloa ki a te koe lava ma na hūiga kua ke faia.

Ni auala ke tali ai te fehili tenei:

- "I te taimi kua teka..."
- "Kua kō hāfia nei..."
- "Kua iloa e au..."

Atiakega

I na tauhaga e 5 kua teka, ko ni ā ni mea e pito hili ona tāua na fakataunuku e koe? Ko ni ā ta koe na fai na fakataunuku manuia ai na vaega iēnei?

Peleniga

Ko ni faifaiga vehea i na peleniga e kitea e koe e aogā?

Kafai e i ei ni mea tāua pe ni atiakega e tatau ke fakauma i he taimi tuku pau, e peleni vehea au gāoioiga ke fakamautinoa ai e taunuku?

E vehea te faiga o tau peleni ma/pe fuafua te taimi?

Fakamoemoega

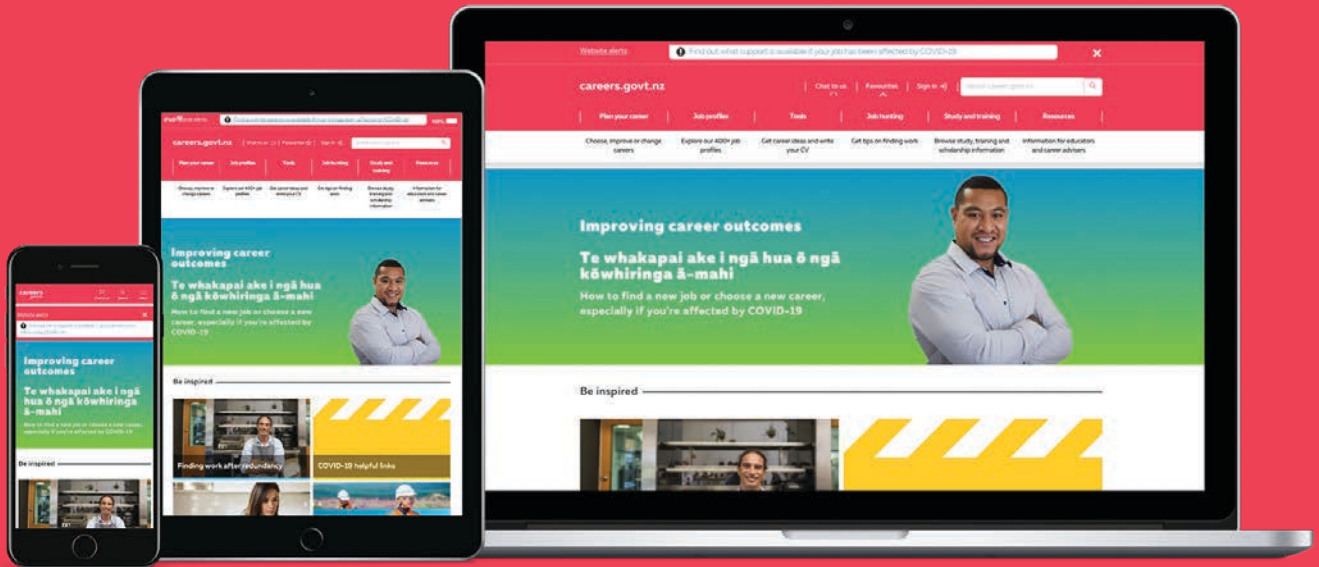
Ko he a tau kikila ki a te koe i he 5 tauhaga i mua?

Ko ni fehili ke fai kafai e tali uma na fakafehili

- Ko ni fakafeiloakiga, polokalame kamata pe ko ni polokalame koleniga vehea te fai e au kafai au e kamata i te galuega?
- Ko ai te lipoti hako au ki ei i toku tulaga?
- Ko he ā te lukitau fuaefa e ōno fetau ma au i te galuega tenei?
- E lagolago te fakalāpotopotoga kafai e fia fakaauau ni ākoakoga?
- E i ei ni avanoa ke mafai ai ke i ei ni tahi tiute ma ni taimi i ni iētahi vaega o te fale faigaluega ke fakalauaitale ai te iloa ma te poto-mahani?

Mo ni iētahi fakamatalaga

Ahiahi ki te matou kupega careers.govt.nz

Ko ni fehoahoaniga fakatalanoa

Hakili hau galuega fōu ma hukehuke na itūkāigā matātā kehekehe

Fakamatalaga ma na fautuaga

Ako ke kē iloa oi apalai ki ni galuega ma fakafōu tō CV

Fakamatalaga kātoa

Hakili ni iētahi fakamatalaga ki na kōhi e avanoa ke toe āko pe toe koloni ai

Fakamalō, kua uma te fakatumu e koe te Tuhi galue mo na tino hakili galuega!

Tokaga oi fai ni fakaopoopoga ki ei ma tuku ki he koga e maua gofie ai e koe kae ke mātau ai foki au gāoioiga e fai. Manuia au hakilikiligā galuega!

He waka eke noa

Ko tatou e kaufakatahi uma lele

Tertiary Education Commission © 2020.
(Komihī o na Ākoakoga Maualuga © 2020.)
Ko te atiakega tenei e fakalahene i lalo o te
Matātā – Creative Commons Attribution 3.0
New Zealand licence. Ko te mea tāua, e mafai
e koe oi fai hau kopi, tufa ma hui na galuega,
kae amanakia ke tākua pe fakailoa e koe ko na
galuega iēnei e ā te Komihī o na Ākoakoga
Maualuga ma mulimuli ki na aiaiga o te tahi
lahene. Ke kitea e koe he kopi o te laihene, kikila
ki te creativecommons.org/licenses/by/3.0/nz/.
Fakamolemole oi mātau, ko na fakailoga o te
Komihī o na Ākoakoga Maualuga pe ko te Mālō
o Niuhila e fakahā oi fakaaogā i hō he itū e
lavelavea ai i lalo o te tulafono e puipuia ai na
mea tau Fuka, Fakailoga, ma na Igoa (Flags,
Emblems, and Names Protection Act 1981) pe
ōno lavelavea kafai e fakaaogā i luga lava o
Niuhila. Kafai e fakailoa pe tākua te Komihī o na
Ākoakoga Maualuga, e tataua ke tuhi ki lalo kae e
hē kopia na fakailoga fakapitoa a te Komihī o na
Ākoakoga Maualuga ma te Mālō o Niuhila.

ISBN 978-0-9951420-5-3

TECO178TOK

careers.govt.nz

Tertiary Education
Commission
Te Amorangi Mātauranga Matua

www.govt.nz New Zealand Government